

ОПТИМІЗМ І НІГІЛІЗМ ЯК ЕКЗИСТЕНЦІАЛИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

Статтю присвячено аналізу оптимізму і нігілізму як екзистенціалів людського буття. Обґрунтовується відносність оцінок оптимізму та нігілізму як світоглядних позицій. Розкрито значення цих установок у людському житті. Предметом дослідження є феномени оптимізму і нігілізму в їх взаємодії. Аналіз оптимізму і нігілізму здійснюється на рівні атрибутів екзистенціального життя людини. Оптимізм і нігілізм як екзистенціали людського є операторами життєдіяльності людини, організаторами її волі, надій, головних сподівань або розчарувань. Головним висновком є твердження, що оптимізм і нігілізм – це екзистенціали людського існування. Водночас при визначенні їх функцій неможливо до кінця стверджувати, що оптимізм – виключно позитивний феномен, а нігілізм – негативний. Є необхідним враховувати конкретні історико-культурні ситуації, за яких оптимізм може перетворюватись у фанатизм, неприйняття будь-яких новацій і, таким чином, виконує функцію нігілізму як заперечення наявних цінностей. Аналогічно може відбуватися і з нігілізмом, коли він, відкидаючи наявні цінності, сприяє утвердженню нових ціннісних настанов, стаючи оптимістичним екзистенціуванням.

Ключові слова: оптимізм; нігілізм; людське існування; екзистенціали; регулятиви життєдіяльності людини.

Постановка проблеми. Для сучасного українського і світового загалу актуальними є проблеми оптимізму та нігілізму. Причиною цього є негаразди економічного (фінансового), політичного і загалом культурного характеру, які зараз переживає світ.

Загалом проблеми оптимізму та нігілізму постають у зламні періоди людського поступу, періоди доленосні. За великим рахунком, світове товариство на початку XXI сторіччя переживає такий період, бо то є перехід від етапу науково-технічного розвитку до етапу інформаційного суспільства, або суспільства, що розвивається на основі знань. Характерною рисою цього процесу є зростання значення інформації, її технологій. Усе це і актуалізує проблеми оптимізму та нігілізму, бо йдеться про сьогоденне буття людини та її майбутнє, тобто те, що її очікує, на що вона сподівається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідея існування екзистенціалів людини має місце у творчості М. Гайдеггера [1], [2]. Зараз вона набирає популярності, зокрема в українських авторів – В. В. Ляха [6], Н. В. Хамітова [10], В. А. Рижка [9]. С. Б. Кримський [3] не тільки послуговується терміном «екзистенціали людини», але й ретельно простежує і аналізує цю проблематику.

У літературі традиційно оптимізм і нігілізм розглядаються як світоглядні позиції, причому основну увагу звично приділяють нігілізму (М. Гайдеггер [2], Г. Марсель [7], Т. Лютий [5] та інші). Це є зрозумілим, бо позиція нігілізму є логічно і соціально значно дошкульнішою для людини. Водночас аналіз

нігілізму без аналізу оптимізму не створює можливості цілісно охарактеризувати останній, бо тоді йдеться лише про один бік категоріального аналізу. Якщо ж здійснити іншим чином, тобто розглядати тільки оптимізм, скажімо, як у деяких авторів [4], то результат буде аналогічним, як і у випадку з аналізом нігілізму.

Формулювання цілей статті. Перш за все, будуть розглянуті і проаналізовані феномени оптимізму і нігілізму в їх взаємозв'язку. По-друге, нашим завданням є розгляд оптимізму і нігілізму як екзистенціалів людини, тобто якості екзистенційного світу людини, які його структурують у відповідному напрямку і як духовні цінності виступають операторами людської діяльності, організаторами її волі, надій, сподівань на краще чи розчарування тощо. Є важливим теоретично осмислити зміст понять оптимізм та нігілізм аби не тільки орієнтуватися в сутності цих феноменів, але й мати змогу використання позитивного та нейтралізації негативного, що вони містять у собі.

Виклад основного матеріалу. Оптимізм і нігілізм як екзистенціали людського буття мають світоглядну природу або значення. А тому їх тлумачення має відбуватися у контексті аналізу сутності світогляду. Відтак необхідно спочатку в загальних рисах окреслити зміст поняття світогляду і тим більше це важливо, бо цей зміст не має загальноновизнаного тлумачення. Але не будемо розглядати ти чи інші тлумачення, а тільки опишемо те розуміння світогляду, на яке в цьому випадку будемо спиратися.

Світогляд передусім є вираженням відношення людини до світу, яке здійснюється відповідно до цінностей, яких дотримується людина. Світогляд не можна отожднювати з поняттям «картина світу», яким послуговуються при характеристиці світу, бо «картина світу» – це метафора, за допомогою якої узагальнюються знання про світ, вироблені чи то наукою (тоді говорять «наукова картина світу»), чи поза науковими знаннями (тоді говорять «міфологічна чи релігійна картина світу»). Відповідно до зазначеного і розрізняють різні «картини світу».

Отже, «картина світу» – це сукупність існуючих за певного часу знань, які описують людину і навколишній світ. Оцінка «картини світу» може здійснюватися тільки за гносеологічними критеріями, тобто на предмет істинності і не більше. «Картини світу» змінюються історично і залежать від стану, розвитку пізнавального процесу. Може водночас існувати декілька «картин світу», які перебувають у конфлікті або співіснуванні, у взаємодоповненні.

Гносеологічний або, краще у даному контексті казати, когнітивний зміст картини світу складають певні знання (можуть бути наукові чи позанаукові знання). У всякому разі ці знання у колі існуючих знань є провідними, визначальними. Коли йдеться про наукову картину світу, то треба говорити про лідера науки, який і визначає відповідну картину світу. Тому розрізняють картину світу, що у своїй основі мають, наприклад, фізику Аристотеля чи фізику Ньютона тощо.

Сприйняття, оцінка картини світу здійснюється в концептах цінностей, які сповідаються тими чи іншими людьми певного історичного періоду. Це пояснюється досить просто, бо людина «зацікавлена істота», тобто сприймає, легітимує те, що їй пасує, у чому вона є зацікавлена. Це означає, що картина світу тільки абстрактно (в когнітивному плані) може бути амбівалентною, а в плані соціально-культурному – вона обов'язково носить ціннісний характер, має пряме відношення до долі людини, її перспектив. Так було, скажімо, з картиною світу, яку розробляв Птоломей і яку згодом відкинув і замінив іншою Коперник. Тобто, коли «картина світу» безпосередньо включається в мережу цінностей, бажань, воління людини, то вона починає «світитися» світоглядним промінням. У ній проявляється зацікавленість людини, тобто людина в ній (картині світу) шукає відповіді на ті питання, які її турбують, які пов'язані з реалізацією її життя. Тому треба говорити, що в такому стані «картина світу» трансформується у феномен світогляду, або краще казати, що вона перестає бути «картиною світу» у гносеологічному плані і референційоє світоглядний феномен буттєвості людини.

Продемонструвати останнє можна на прикладі «картини світу» Коперника. Звичайно, така назва є умовною, бо у Коперника йдеться не про світ загалом, а тільки про «місця» небесних тіл, але можна говорити, що то є певна «картина світу». І тим не менше власне «розумінням» світу погляди Коперника можна назвати лише тоді, коли вони з астрономічних поглядів переросли в інший план – план вираження місця людини у структурі цих поглядів, тобто коли вони вписалися в контекст, який цим поглядам надав

Джордано Бруно. Саме його міркування вже належать до світоглядних, бо вони виражають інтерес до тих наслідків для людини, які випливають з відповідних астрономічних поглядів.

Важливо звернути увагу на те, що цей «інтерес», «наслідки» почали розбігатися з наявними легітимованими певною частиною суспільства поглядами – офіційними релігійними уявленнями, на сторожі яких стояла відповідна церква – інституція з усіма її функціями.

Для того, щоб повніше розкрити усе зазначене, треба ще продовжити аналізувати феномен світогляду. У філософській літературі, в тому числі і навчальній, досить ретельно описаний світогляд, його форми, функції, історичні типи. Тому на цьому не будемо зупинятися. Мову слід вести тільки про ту прикмету світогляду, яка ще не знайшла, на нашу думку, належного дослідження. Це не означає, що ті чи інші аспекти питання не розглядалися. Йдеться лише про те, що світогляд в усіх випадках базується у соціально-культурному плані не просто на знанні про світ, інтересах, які переслідує людина. Він базується на особливих символічно-мисленневих структурах – екзистенціалах людського буття, що є водночас ідеалами і операторами буття людини в світі.

Звичайно, в основі кожного світогляду лежить певна «картина світу». Термін «певна» не означає, що тільки «одна», здебільшого їх декілька, існує їх поєднання або набір висловлювань з різних «картин світу». Але, як вже зазначалося, світогляд – це аксіологічне поняття, тобто тут передусім йдеться про цінності, тобто те, що стосується інтересів людини. Тому найближчою до світогляду завжди виступає не природнича, а «гуманітарна картина світу», тобто ті знання, в яких виражається існування людини, суспільства. І тим не менше, щоб гуманітарні знання стали світоглядними, вони мають інтерпретуватися, осмислюватися у концептах екзистенціалів людського буття.

Екзистенціали людини можна розглядати з різних позицій: якщо їх брати в плані відношення до предметної реальності, то вони є духовними, знаково-символічними утвореннями, в яких виражаються сенси людського буття, тобто це є сфера, яку звично називають сферою духовного світу; коли ж брати екзистенціали з позицій їх мисленневої природи, то вони є категоріями-структурами, що виражають найзагальніше в бутті та мисленні – вираження людиновимірності світу природничого та гуманітарного; коли ж беруться екзистенціали людського буття у праксеологічному плані, то вони виступають регулятивами людського буття, спрямовують людську життєдіяльність у відповідне річище, тобто формують прагнення, вибір шляхів його досягнення, визначають поведінку людини у розмаїтті її ставлень, власне, визначають істотне в людині. Це і є зміст, у точному значенні слова, поняття екзистенціал. В подальшому і будемо ним користуватися, коли йтиметься про такі екзистенціали як оптимізм, нігілізм та скептицизм.

Справді, оптимізм та нігілізм виступають праксеологічними характеристиками буття людини у світі. Вони виражають налаштування людини на відповідне буття: чи то очікувати кращого, чи то очікувати

гіршого, мати надію на майбутнє, або ж впадати в безнадійний стан.

Та було б усе так просто, якби не було принаймні двох рівнів реалізації екзистенціалів людського буття: один дискурсивний, а другий – практичний. Цим і вирізняється людина як феномен цього світу: вона має можливість обирати, бути вільною, а не сліпо крокувати за тим, що є. Дискурсивний рівень екзистенціалів прикметний тим, що він розгортається в знаннево-символічному світі людини і належить не до безпосередніх трансформацій буття, а тільки до тих, що складають символічну реальність. В символічній реальності мисленнєві операції здійснюються не над реальними, а абстрактними об'єктами. Це означає, що такі об'єкти можна піддавати найрізноманітнішим трансформаціям, не зачіпаючи безпосередньо предметної реальності. То є можливість знаходити, як можна сподіватися, найкраще з можливого. Однак самі абстрактні об'єкти – це мисленнєві конструкції, які і створюються і функціонують (комунікують) не довільно, а у контексті відповідної мови, традицій, норм, смислів, що були напрацьовані у культурі і які опанували суб'єкти. Те до чого приводять порушення вищезазначеного дискурсу з абстрактними об'єктами, дуже добре проілюстрували ще давньогрецькі софісти. Це питання вже ретельно вивчене і чи найвлучніші аргументи були зроблені ще Аристотелем як творцем формальної логіки.

І тим не менше ситуації софістів повторюються, мають місце навіть за сучасності. Прикладом можуть бути засоби масових комунікацій, зокрема в періоди загострення тих чи інших соціальних суперечностей. Вони ніколи не зникнуть і матимуть лише більшу чи меншу амплітуду коливання. Тому це треба брати до уваги і пам'ятати, що вони можуть стимулювати функціонування екзистенціалу оптимізму чи екзистенціалу нігілізму.

Дискурсивний рівень (або дискурсивне поле) екзистенціалів є необхідним (така людська природа), але їй є необхідним і другий рівень – це вже практичний рівень, про що вже згадувалося. Якщо на дискурсивному рівні зміни (трансформації, транслюкації тощо) відбуваються в символічному світі, який є відносно самостійним стосовно предметного світу, то вже предметний світ – це та сфера, де, як кажуть, екзистенціали втілюються в саме життя. Цей процес прикметний тим, що він є незворотнім, бо на відміну від символічного світу, який хоча і відбувається у просторі та часі, але й простір і час там не присутні, а тому може бути все що завгодно (на цьому і базується фантазія), у предметному світі існує, якщо дещо перефразувати К. Ясперса, тільки один вектор руху часу – від минулого до теперішнього та до майбутнього. Навіть точніше буде казати: від теперішнього – до майбутнього. Ця ситуація має відповідні наслідки: те, що трапилося (відбулося), то вже його не переробиш назад. Можна тільки зробити інше, можливо, краще чи гірше, але вже не так. Люди тому й говорять: якби ж знати. Водночас ця ситуація є невідворотною і в тому плані, що без неї (або іншої) просто не може нічого існувати, а, відтак, тут закладається необхідність виражено ставитися до тих

екзистенціалів, які сповідаються. Та найважливішим є те, що заздалегідь не можна визначити, які ж наслідки даватиме реалізація відповідного екзистенціалу. Точніше, про це можна лише гадати. Тому людина не стільки практично діє, скільки гадає, як то воно буде, що ж треба очікувати. Ситуація очікування і є ситуацією налаштування на песимізм чи оптимізм. Коли ж людина приймає оптимістичне чи нігілістичне рішення, то в такому разі або вона налаштовує себе на отримання позитивного результату (або діяльності інших), або, навпаки, негативного ставлення до того, що можливе, заперечення якоїсь можливості.

Справа в тому, що зазначені вище два рівні функціонування екзистенціалів – дискурсивний і практичний – мають ту особливість, що чим більше цивілізаційно розвинуте суспільство з погляду комунікаційних процесів, функціонування сфери спілкування типу мас-медіа, тим більше зростає значення дискурсивної складової як чинника, який формує (а то і диктує) зразки функціонування екзистенціалів. У цьому плані показовими є технології реклами, які нав'язують відповідні ідеали, створюють імідж (позитивний чи негативний). Це має свої відповідні наслідки, провідними з них є саме утвердження панування оптимізму чи песимізму, а то й нігілізму. Дискурсивний рівень функціонування екзистенціалів створює духовне поле буття людини, тобто те поле, на якому розгортається сфера інтересів, волінь, ідеалів цих волінь, сфера очікувань тощо. На цьому полі панує можливість вибору, свободи. Але це все є символічна сфера, тобто та, яка має знаннево-мисленнєвий характер і хоча це реальність, та вона – на зразок Платонового світу ідей. Щоб перейти на рівень практик, необхідно трансформувати абстрактні (в значенні знаково-мисленнєві) знання в знання-операції з відповідними об'єктами. А це не є механічна процедура. І проблема полягає в тому, що «символічний світ» може набирати самостійного характеру і людина може, так би мовити, жити в цьому символічному світі. Останнє означає, що життя у такому світі хоча і не позбавляє необхідності «жити» у предметно-матеріальному світі (людина – тілесна істота), але означає те, що людина підкорюється особливостям цього символічного світу. Типовим є, у цьому відношенні, релігійні вірування або, скажімо, мистецька творчість, творчість вченого, тобто ті стани, за яких індивіди цілком поринають у простір символічної реальності і їхні помисли, або їх духовне буття, а також тілесно-предметне життя занурюється у цей символічний світ і воно визначається останнім. Це може створювати оптимістичне налаштування (чи нігілістичне), незалежно від впливу самого предметного світу чи існування інших людей. Створюється ситуація, за якої ніби існує тільки один світ – світ символічний, а світ предметно-тілесний – то є щось певною мірою неістотне. Успіхи в символічному світі викликають тільки оптимізм, а прорахунки – це, мовляв, вина предметно-тілесного світу. Саме тому останній вартий нігілістичного відношення.

Це свідчить про неоднозначну роль символічного світу: він може бути джерелом оптимізму, але водночас і може провокувати нігілізм, песимізм тощо.

Може виступати джерелом злагодності людини зі світом свого буття, стимулювати перспективи славного майбутнього, створювати гармонійне буття у світі, а може породжувати конфлікти, виступати джерелом негативної позиції щодо відповідної людини чи соціальної групи, джерелом неспокою, безвиході й розпаду. Зазначені колізії людини містяться, так би мовити, у самій сутності символічного світу [8].

Справа в тому, що символічний світ існує як породження суб'єкта (суб'єктів), а тому він є простором суб'єктивного (визначається суб'єктивністю), але сама суб'єктивність (як і суб'єкт) є водночас об'єктивованим для себе і для іншого. В цьому разі ця «суб'єктивність» є знаково-мисленневою і як така має об'єктивне існування, вірніше, комунікативне існування, бо «об'єктивним» воно стає у комунікаційних процесах, тобто в процесі обміну цими знаково-мисленневими сутностями – знанням, що є зрозумілим для комунікантів. В іншому випадку – це просто якась незрозуміла система знаків, щоправда, упорядкованих певним чином (за відповідними правилами).

Багатолика, багатоаспектна природа символічного світу містить у собі можливість породжувати вищезазначені – суперечливі функції цієї реальності. Водночас навіть важко уявити суспільне буття, людину без цього символічного світу, бо завдяки йому уможливаються духовні процеси, свідомість, або загалом культура як спосіб буття людини в світі, як творення цього буття. Цим людина і відрізняється від інших істот світу, а це означає, що в цьому основні здобутки людини порівняно з іншими істотами, але в цьому криється і трагедія людини, її одвічна гордіня та одвічна безпорадність, її нігілізм, песимізм тощо.

Розглянуте питання є особливо актуальним за умов сьогодення, коли розгортається нова так звана фінансова криза. Узагальнюючи можна говорити, що фінансова криза є конфліктом, суперечністю між символічною та предметною реальностями, де першим представлений фінансовий капітал, а другим – капітал у формі предметних вартостей (цінностей). Цей конфлікт можливий тому, що то є два світи (дві реальності), кожен із яких має свою самостійність і свої особливості функціонування.

Зваблєність символічного капіталу – він представлений грошима – в тому, що порівняно з предметним капіталом ця форма капіталу має значно вищі «комунікативні» можливості, тобто їх оперативна мобіль-

ність практично безмежна. Будучи такою, ця реальність є референтом предметного капіталу. Особливість референтного відношення полягає в тому, що референтом може виступити сам референт. Тобто сам референт може презентувати самого себе. Це та ситуація, в якій знаходяться банки, коли вони займаються спекулятивними операціями: існують за рахунок власних операцій, не референціюють предметну форму капіталу. До якогось часу «спекулятивність» референціювання може навіювати благополуччя, оптимізм позаяк власники таких банків отримують великий зиск. І це відбуватиметься до періоду, коли вже виявиться цілковита розбіжність між двома формами капіталу. Пункти цієї розбіжності – це вже криза в усіх її етапах. Наступає втрата вартостей символічного капіталу, а також вартостей предметного капіталу. Це означає втрату можливостей існування не тільки в символічному, але й предметному світі. Звідси виникнення позиції нігілізму.

Звичайно усі приклади, що наводилися, не проявляються в таких простих, прямолінійних схемах. Справа в тому, що людина своєю свідомістю прагне передбачити те, що має бути. Однак, водночас, дуже часто спрацьовує «закон інерції», віри в незмінність того, що є, або втілюється у догматизм – налаштування на непорушність існуючого, його незламність. Догматизм у такій якості виступає основою оптимізму. Однак все перебуває у розвитку, і коли виявляється, що вектори сподівань змінюються, то тоді у свої права вступає нігілізм, що руйнує усталене, знецінює цінності. Саме це, в цілому, і створює екзистенціальні ситуації оптимізму чи нігілізму.

Висновки. Найперше висновком з розглянутого є міркування, що оптимізм і нігілізм є важливими екзистенціалами людини. Визначення їх функцій полягає в тому, що однозначно не можна стверджувати про те, що оптимізм – це виключно позитивний феномен, а нігілізм – негативний феномен. Необхідно виходити з конкретних історико-культурних ситуацій, за яких оптимізм може перетворюватися у фанатизм, відкидання новацій і, власне, виконувати функції нігілізму як відкидання існуючих цінностей. Аналогічна ситуація може складатися стосовно нігілізму, але вже зі зворотнім знаком: нігілізм, відкидаючи існуючі цінності, сприяє утвердженню нових і, таким чином, несе в собі оптимістичне екзистенціювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биркан Р. И. Преодоление нигилизма. Хайдеггер и Достоевский / Р. И. Биркан. – Санкт-Петербург, 2007. – 456 с.
2. Гайдеггер М. Бытие и время / М. Гайдеггер. – М. : AD marginem, 1997. – 311 с.
3. Кримський С. Б. Під сигнатурою Софії / С. Б. Кримський. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – С. 71–150.
4. Кузнецов Б. Г. Философия оптимизма / Б. Г. Кузнецов. – М. : Наука, 1972. – 259 с.
5. Лютий Т. Нігілізм: анатомія Ніщо / Т. Лютий. – К. : «ПАРАПАН», 2002. – 293 с.
6. Лях В. В. До читача / В. В. Лях // Марсель Габріель. Novo Viator. – К. : Видавничий дім «KM Academia», 1999. – С. 6.
7. Марсель Г. Novo Viator / Г. Марсель. – К. : Видавничий дім «KM Academia», 1999. – 320 с.
8. Речицкий В. Символическая реальность и право / В. Речицкий. – Львов : ВНТЛ-Классика, 2007. – 730 с.
9. Рижко В. А. Екзистенціали людського буття і навчання / В. А. Рижко // Філософсько-антропологічні студії' 2008. – К. : Стило, 2008. – С. 108–115.
10. Хамітов Н. Філософський словник. Людина і світ / Н. Хамітов, С. Крилова. – К. : КНТ. Центр навчальної літератури, 2007. – С. 69–70.

А. В. Марушак,
 ЧГУ им. Петра Могилы, г. Николаев, Украина

ОПТИМИЗМ И НИГИЛИЗМ КАК ЭКЗИСТЕНЦИАЛЫ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО СУЩЕСТВОВАНИЯ

Статья посвящена анализу оптимизма и нигилизма как экзистенциалов человеческого бытия. Обосновывается относительность оценок оптимизма и нигилизма как мировоззренческих позиций. Раскрывается значение этих установок в жизни человека. Предметом исследования являются феномены оптимизма и нигилизма в их взаимосвязи. Анализ оптимизма и нигилизма осуществляется на уровне атрибутов экзистенциального мира человека. Оптимизм и нигилизм как экзистенциалы человеческого бытия выступают операторами жизнедеятельности человека, организаторами его воли, надежд, главных ожиданий или разочарований. Основным выводом является утверждение, что оптимизм и нигилизм есть экзистенциалами человеческого бытия. При этом при определении их функций невозможно однозначно утверждать о том, что оптимизм – исключительно позитивный феномен, а нигилизм – негативный. Необходимо исходить из конкретных историко-культурных ситуаций, при каких оптимизм может превращаться в фанатизм, непризнание каких-либо новаций и, таким образом, выполнять функцию нигилизма как отрицания существующих ценностей. Аналогично может происходить и с нигилизмом, но уже с обратным знаком: нигилизм, отрицая существующие ценности, способствует утверждению новых ценностных установок, неся в себе, таким образом, оптимистическое экзистенцирование.

Ключевые слова: оптимизм; нигилизм; человеческое существование; экзистенциалы; регулятивы жизнедеятельности человека.

O. V. Maruschak,
 Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolaiv, Ukraine

OPTIMISM AND NIHILISM AS EXISTENTIALS OF HUMAN EXISTENCE

This article analyzes the optimism and nihilism as existentials of human existence. There are assessments of optimism and nihilism as worldview. The significance of these phenomena in human life is verified. The subject of study is the phenomena of optimism and nihilism in their relationship. Analysis of optimism and nihilism is carried out at the level of the attributes of the existential world of man. Optimism and nihilism as existentials of human being are the operators of human life, the organizers of his will, hopes, expectations or disappointment. If we consider the existentials of a man at the level of objective reality, they are symbolic formations that express the meaning of human existence; if we consider the existentials in terms of their cognitive nature, they are categories of structures that reflect the actual human dimension of thinking and being; if we analyze the existentials in praxeological terms, they are the regulators of human life. The main conclusion is the assertion that optimism and nihilism are existentials of a human being. In this case, the determination of their functions includes that optimism is a very positive phenomenon, and nihilism is negative. According to specific historical and cultural situations any optimism can turn into fanaticism, rejection of any innovations and, in fact, it can serve as nihilism neglecting existing values. Similarly, it can also occur with nihilism, but differently: nihilism denying the existing values helps to promote a new set of values, carrying the process of optimistic existentialism.

Key words: optimism; nihilism; human existence; existentials; regulators of human life.

Рецензенты: Горбаченко Т. Г., д-р філос. наук, професор;
 Лозко Г. С., д-р філос. наук, професор.